

Syllabus a Nepoškvrnená. K 150. výročiu pápežského dokumentu

Carlo Codega

31. marca 2021 ✝ Cirkev

8. decembra 1864, na sviatok Nepoškvrneného počatia Panny Márie, blahoslavený pápež Pius IX. zverejnením encykliky *Quanto cura* a jej oveľa známejšej „prílohy“ pod názvom *Syllabus*, uzavrel záležitosť, ktorá sa začala pred pätnástimi rokmi: uzavrel ju však v rovnakom znamení, v ktorom aj začala, v žiarivom a víťaznom znamení Nepoškvrnenej Panny. Súvislosť medzi slávnym pápežským dokumentom, ktorý odsudzuje hlavné bludy moderného myslenia, a postavou „Ženy odetej slnkom“, ktorá rozdrví hlavu pekelnému hadovi, nie je v skutočnosti zrejmá, pretože patrí k tomu, čo jezuita Giuseppe Calvelli SJ nazval „*nadprirodzeným logickým zmyslom*“ a zaslúži si vysvetlenie a nejakú malú anekdotu k tomu.

„Konverzia ‘liberálneho’ pápeža“

Ako je dobre známe, dvojročné obdobie, ktoré nasledovalo po zvolení Giovanniho Maria Mastai Ferrettiho (1846 – 48) za pápeža, historici nazvali „liberálnym dvojročím“, pretože vďaka viacerým intervenciám Najvyššieho veľkňaza inšpirovaným určitou občianskou toleranciou, sa mu dostalo potlesku od najzaťatejších nepriateľov svätej Cirkvi, čiže liberálov a slobodomurárov, predvoja revolučného ducha, ktorý naplnil ulice Európy 19. storočia krvou a duše mnohých naivných žĺčou.

Nebudeme tu hovoriť o údajnom „liberalizme“ blahoslaveného pápeža, ale človek musí s podozrením sledovať, keď zástupy liberálnych revolucionárov vychvaľujú Najvyššieho veľkňaza volaním „Nech žije Pius IX.“ Táto aklamácia je taká dvojznačná, že svätému Jánovi Boscovi to nedalo, aby na ňu nereagoval: „*Nekričte: Nech žije Pius IX.!, ale vždy: Nech žije pápež!*“ Či šlo alebo nešlo o nedorozumenie, nadšenie liberálov Píom IX. však rýchlo ochablo po búrlivých udalostiach: vypuknutie revolúcie v roku 1848 a tzv. talianska vojna za nezávislosť postavili pápeža pred nevyhnutnú dilemu. Je to dilemma, ktorú historik Cretineau-Joly nazval „*stránkou histórie písanou na úpätí kríža*“.

Napriek dovtedajším sympatiám k zjednoteniu Talianska blahoslavený pápež z výšky svojej univerzálnej funkcie hlavy Cirkvi v slávnostnom prejave dňa 29. apríla 1848 **odmietol vstúpiť do vojny po boku Piemontu a ostatných talianskych štátov proti katolíckemu Rakúsku**. Pápežovo strohé odmietnutie pripojiť sa k talianskej revolučnej vlne však nezostalo bez odpovede: ušpinené rímske lôže a ich násilní vodcovia rozhodli, že pápežovu „zradu“ revolučnej veci potrestajú prenesením revolúcie do samotného Večného mesta a zvrhnutím pápežského panstva, ktoré sa nechcelo postaviť do čela slobodomurárskeho a liberálneho projektu. Až keď čelil brutálnemu antiklerikalizmu a nemorálnosti, **Pius IX. pochopil, aký bol naivný a slabý, keď lichotil a pochleboval liberálnemu revolučnému ideálu**, ktorý mu bol predstavovaný pod umiernenou maskou talianskej „nezávislosti“. Teraz už však bolo neskoro a rozpútanie revolučného chaosu malo v krátkom čase viesť k vražde predsedu vlády Pellegrina Rossiho a k útoku na Quirinale, sídlo pápeža, 16. novembra 1848, pri ktorom bol zabitý

sekretár mons. Palma.

Mesiace v Gaete

Unáhlený a dobrodružný útek z Ríma viedol Pia IX. do Gaety, kde bol hosťom neapolských Bourbonovcov, a kde počas dlhých mesiacov núteného exilu nielenže znovu nadobudol energiu potrebnú na pokračovanie zápasu, ale za pomoci Ducha Svätého a jeho darov pochopil, že za týmito politickými udalosťami neboli iba konflikty medzi ľuďmi, ale **skutočná vojna vedená proti Bohu, Jeho večnému zákonu a Jeho Cirkvi**: nikdy predtým nebola Svätému Otcovi taká jasná pravdivosť výroku Juana Donosa-Cortesa, že „*za každým politickým problémom stojí problém teologický*“.

Boli to najmä ostré slová kardinála Raffaele Lambruschiniho, štátneho tajomníka Gregora XVI. a jeho hlavného protikandidáta v konkláve roku 1846, ktoré ho hlboko oslovili. Zatiaľ čo blahoslavený pápež z pevnosti Gaeta pozoroval rozbúrené more predstavujúce búrku zmietajúcu člnom svätého Petra, kardinál Lambruschini, oddaný ctiteľ Najsvätejšej Panny, sa neho obrátil so slovami: „*Svätý Otče, svet môžete uzdraviť iba vyhlásením dogmy o Nepoškvrnenom počatí. Táto dogmatická definícia oživí význam kresťanských právd a odpúta mysle od ciest naturalizmu, po ktorých blúdia.*“ Ako lúč slnka prenikajúci cez oblaky v pochmúrnom dni prenikli tieto slová do duše Svätého Otca a utvrdili ho v hlbokom presvedčení: Nepoškvrnené počatie a záchrana spoločnosti pred mnohými filozofickými, etickými a politickými bludmi neboli, akoby sa na prvý pohľad mohlo zdať, dvomi vzájomne nesúvisiacimi problémami, ale vďaka pohľadu osvetlenému darom Ducha Svätého (nadprirodzený logický zmysel) **predstavovali jediný problém, ktorým sa Cirkev musela zaoberať.**

A bez váhania, po hlbokom uvažovaní, ktorým sa vyznačujú Boží ľudia, sa Pius IX. začal venovať obidvom problémom: od tohto roku 1849 môžeme datovať začiatok procesov, ktoré potom vyústili do vyhlásenia dogmy o Nepoškvrnenom počatí a odsúdenia bludov moderného myslenia. Na jednej strane encyklikou *Ubi primum* z 2. februára 1849 žiadal Pius IX. všetkých biskupov o stanovisko k začatiu procesu úradného a dogmatického uznania a vyhlásenia Nepoškvrneného počatia Panny Márie Cirkvou slovami, ktoré prezrádzajú jeho absolútne presvedčenie o pravdivosti tejto skutočnosti. Na druhej strane, počiatky zverejňovania zoznamu moderných doktrín odsúdených Cirkvou siahajú do roku 1849: práve z iniciatívy Gioacchina Pecciho (budúceho Leva XIII.), vtedajšieho biskupa v Perugii, provinčný koncil v Spolete **požiadal pápeža o vydanie zoznamu doktrín odsúdených Cirkvou**, aby v tom malo jasno duchovenstvo i katolícki laici zmätení doktrínami, ktorých cieľom bolo naivne zmierovať modernú mentalitu s katolicizmom.

Ničiteľka všetkých heréz

„Skrytú“ (či skôr nadprirodzenú) súvislosť medzi dvomi iniciatívami pápeža v exile sme neodhalili my: viacerí predstavitelia katolíckeho intelektuálneho sveta si uvedomili, že tieto dve otázky z pohľadu viery vzájomne tak úzko súvisia, že sa môžu stať jedinou otázkou.

Ako prvý si to všimol skvelý turínsky politik a mysliteľ Emiliano Avogadro della Motta, ktorý vo svojej *Eseji o socializme a socialistických doktrínach a tendenciách* (1851) poukázal na súvislosť medzi dogmou o dedičnom hriechu a vykúpením vykonaným Kristom. „*Prvotná infekcia*“, ktorá v skutku spôsobila stratu daru poznania a spravila človeka náchylným k telesnej žiadostivosti, je prvým koreňom každého hriechu a každého bludu, teda aj neblahých bludov moderného myslenia, ktoré sú plodom a následkom

neposlušnosti k Božiemu zákonu a pýchy, ktoré priviedli Adama a Evu k hriechu a ľudskú prirodzenosť k pádu. **Pred touto infekciou bola uchránená iba Najsvätejšia Panna Mária** a toto privilégium, prvé ovocie Kristovho vykúpenia, jej nebolo udelené iba ako osobné privilégium, ale aj pre jedinečnú úlohu „vyvolenej nevesty a Matky Božej“ v diele Vykúpenia, aby „priniesla liek všetkým Adamovým deťom“: tak ako vo všetkých dobách, aj dnes uznať privilégium Nepoškvrneného počatia znamená udrieť na koreň hriechov každého druhu, vrátane intelektuálnych hriechov moderného myslenia, aby si človek uvedomil svoju **chorobu, ktorú môže vyliečiť iba Kristus prostredníctvom Márie.**

Pápež Pius IX.

zdroj: wikimedia commons

Avogadro della Motta mohol teda poznamenať: *„Možno si Duch Svätý zvolil túto dobu pre skúmanie a definitívne vyhlásenie takého slávneho privilégia pre Máriu, aby táto nová nádhera jej belostného svetla rozptýlila temnotu pyšnej škaredej modernej heterodoxie“, a preto „nie je možné nevšimnúť si v ňom jeden z majstrovských ťahov božskej múdrosti a dobroty, ktorý pokiaľ ide o doktrínu, je prísne teologický a zdanlivo vzdialený od otázok, ktoré moderná filozofia a skazenosť vyzdvihujú s takou aroganciou a bezbožnosťou. Duch Svätý pripravuje tajnú, veľmi účinnú zbraň, aby ju vrazil do srdca vtedy, keď to protivník najmenej očakáva, a otvorí nádobu s rajským balzomom, ktorej nová vôňa nebeskej čistoty sa rozšíri do celého kresťanského sveta“.* Táto krátka zmienka v diele zameranom na preukázanie falošnosti liberálneho a socialistického myslenia priniesla svoje plody, pretože ju uvítal a ďalej rozvíjal najmä rektor kolégia prispievateľov časopisu *Civiltà Cattolica* (ktorý sa zrodil taktiež v bolestnom a plodnom exile v Gaete), jezuita o. Giuseppe Calvelli, v článku nazvanom *Spoločenské kongruencie dogmatickej definície Nepoškvrneného počatia Panny Márie* (február 1852).

Bludy moderného myslenia páter Calvelli rozdelil do dvoch kategórií racionalizmu a poloracionalizmu, ktoré spája *„popretie prvotného hriechu ako takého, či jeho následkov, a skreslené poňatie*

Krista“ a tvrdil, že je vhodné do jedného dokumentu zahrnúť odsúdenie týchto bludov a vyhlásenie Nepoškvrneného počatia. Hlavný dôvod spočíva predovšetkým v tom, že ak tieto bludy popierajú existenciu prvotného hriechu a vykúpenia, Nepoškvrnené počatie naopak pripomína všetkým ľuďom, že jedinou osobou bez dedičného hriechu bola Nepoškvrnená, ktorú Kristus vykúpil plnším spôsobom, aby mala účasť na diele spásy: v tomto zmysle **obsahom dogmy o Nepoškvrnenom počatí je aj „popretie všetkých bludov racionalizmu“**.

Po druhé, tieto bludy nie sú ničím iným než herézami či hriechmi intelektu vyvolanými pýchou a Nepoškvrnená počatá bez hriechu a bez akejkoľvek žiadostivosti, aj vďaka nadprirodzenému daru poznania, musí byť prvým protivníkom týchto bludov: *Cuncta haereses tu sola interemisti in universo mundo (Ty si zničila všetky herézy na celom svete)*, spieva sa v liturgii s odkazom na Máriu.

Po tretie, a to je možno najdôležitejší aspekt článku, otec Calvelli pridáva rozhodujúci prvok: jednoduché odsúdenie filozofických omylov by vskutku malo slabý účinok, pretože by „*slúžilo iba na osvietenie intelektu a nie na zapálenie srdca*“, pričom by bolo potrebné nájsť spôsob, ako ich odsúdiť tak, aby to „*nielen osvietilo myseľ ale aj (zapálilo) srdcia veriacich a ponúklo im predmet uctievania, ktorý je im drahý, a ktorého dogma je úzko spojená s odsúdením vyššie spomenutých omylov a sám o sebe istým spôsobom zahŕňa a zosobňuje katolícku vieru, ktorá je s týmito omylmi v rozpore*“.

Je jasné, že týmto „predmetom kultu“ by bolo práve Nepoškvrnené počatie, totiž „*prostredníctvom tohto praktického symbolu (...) by viera v toto Tajomstvo bolo spoločným putom, bojovým heslom, súhrnným vyznaním, stále živým protestom proti všetkým týmto pekelným dogmám*.“ Napokon z dogmy o Nepoškvrnenom počatí bude vyžarovať svetlo osvecujúce intelekt, vďaka ktorému mnohí opustia bludy a herézy, i láska k mariánskemu privilégiumu, ktorá vzbudí odpor k všetkým týmto omylom a bludom: s istotou teda mohol jezuita napísať, že „*po dogmatickej definícii Nepoškvrneného počatia bude prebiehať nové usporiadanie sveta, rozprášenie omylov, náprava súčasných ziel, začiatok novej éry*.“

Neúspech projektu

Článok vo významnom časopise veľmi zapôsobil na Pia IX. a presvedčil ho o potrebe spojiť dve témy v presvedčení, že odsúdenie chybných téz moderného myslenia je možné spojiť s vyhlásením dogmy o Nepoškvrnenom počatí, aby čo najlepšie zvýraznil tesnú súvislosť medzi nimi. Pred prijatím tohto rozhodnutia však chcel, aby kardinál Fornari, člen prípravnej komisie, požiadal o stanovisko niektoré významné osobnosti, laické i cirkevné, vrátane samotného Avogadra della Mottu, bojovného Louisa Veuillota (riaditeľa *L'Univers*), mons. Louisa Pie a Luigiho Taparelliho d'Azeglia SJ.

Nepoznáme odpovede jednotlivých respondentov o vhodnosti tohto riešenia, ale zrejme najviac zavážila odpoveď toho, kto prvý prišiel s touto myšlienkou, Avogadra della Mottu. Keby sme nepoznali neoblomnosť tohto katolíckeho kontrarevolučného mysliteľa, boli by sme ochotní obviniť ho z toho, ako sa hovorí, že „hodil kameň a stiahol ruku“. Gróf Avogadro della Motta v liste adresovanom Taparellimu d'Azegliovi totiž uviedol dôvody proti spájaniu dogmatického vyhlásenia mariánskeho privilégia s odsúdením moderných bludov. Prvý dôvod, ktorý ho prinútil pochybovať o vhodnosti tejto voľby, spočíval najmä v tom, že sa v ňom

stavala dogma čisto teologická proti ľžiam, ktoré možno preukázať iba na základe rozumu, čiže proti väčšine výrokov odsúdených v *Syllabe*. Podľa jeho názoru odsúdenie takýchto omylov by malo taký široký ohlas vo verejnosti, že by hrozilo zastrenie samotného vyhlásenia Nepoškvrneného počatia Panny Márie: „negatívna“ časť odsúdenia by nutne odvieďla pozornosť od „pozitívnej“ časti slávnostného definovania dogmy *Tota pulchra*.

Faktom je, že túto myšlienku nakoniec prozreteľnostne opustil Najvyšší veľkňaz: proces, ktorý viedol k *Syllabu* a k definitívnemu zoznamu osemdesiatich odsúdených propozícií, bol ukončený až v roku 1864, zatiaľ čo definícia dogmy o Nepoškvrnenom počatí bola vyhlásená iba o dva roky na to vydaním apoštolskej konštitúcie *Ineffabilis Deus* (1854). Okrem toho, ak vezmeme do úvahy veľký krik, ktorý spustil liberálny a slobodomurársky svet proti *Syllabu*, spoločné vyhlásenie by zjavne zatlačilo do úzadia dogmu o Nepoškvrnenom počatí, ktorá mala byť skutočnou oslavou celej Cirkvi na počesť Najsvätejšej Panny, Nepoškvrnenej Kráľovnej neba a zeme.

Ak projekt spojenia dvoch tém v jednom dokumente neuspel, súvislosť medzi Nepoškvrneným počatím a odsúdením moderných heréz, ktorú pochopili najprenikavejšie mysle, sa napriek tomu nestratila. Z tohto hľadiska to určite nebola náhoda, ale prejav primeranej pocty projektu, ktorému sa vyše desať rokov s veľkou láskou venoval blahoslavený Pius IX., ktorý sa rozhodol zverejniť *Syllabus* presne desať rokov po *Ineffabilis Deus*, 8. decembra, v deň sviatku Nepoškvrneného počatia. O niekoľko desaťročí neskôr svätý Maximilián, dedič tohto prorockého videnia, označil „poslanie“ Nepoškvrnenej pri dobývaní každej jednej duše a celého sveta, pretože až po ňom „*dôjde k pádu socializmu, komunizmu, kacírstva, ateizmu, slobodomurárstva a iných podobných nezmyslov pochádzajúcich z hriechu.*“ (SK 199)

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/syllabus-a-neposkvrnena-k-150-vyrociu-papezskeho-dokumentu/>